ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 332

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Karolina Masiulytė:

Vien mylėti Tėvynę neužtenka

Moteris Lietuvos kariuomenėje - jau seniai ne egzotika. Dešimt dailiosios lyties atstovių yra ir tarp savanorių, kurie pirmieji šalyje užėmė šauktinių vietas vykdant šaukimą į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą Šiaulių regione. Viena jų - radviliškietė 18 metų Karolina Masiulytė - sako, kad vien mylėti Tėvynę neužtenka. Ją reikia ir ginti.

Sidas AKSOMAITIS
„Respublikos“ žurnalistas

Giedriaus Baranausko nuotr.

O pareiga ginti Tėvynę, anot merginos, nėra išskirtinė nė vienai lyčiai, todėl turi būti svarbi ir vyrams, ir moterims. „Jei savo gimtąjį kraštą būsime pasirengę apginti patys, nelaukdami, kol kas nors kitas už mus tai padarys, visuomet ir išliksime jo tikraisiais šeimininkais“, - įsitikinusi mergina, jau rugpjūčio 24-ąją pradėsianti tarnybą Lietuvos didžiojo kunigaikščio Butigeidžio dragūnų batalione.

- Kaip į jūsų pasirinkimą imti į rankas ginklą reagavo patys artimiausi žmonės? *- pasiteiravo „Respublika“ Karolinos MASIULYTĖS.*

- Mūsų giminėje niekas jokių sąsajų su kariuomene neturėjo. Kai dar būdama dešimtokė įstojau į Šaulių sąjungos gretas, tėvai manimi labai didžiavosi. Jie matė, kad man karinė veikla labai patinka. Kai po pirmo žygio, įveikusi 16 kilometrų distanciją, namo grįžau smarkiai nutrintomis kojomis, tėvai pagyrė už ištvermę. Manau, tada jie ir suprato, kad mano vieta ne kur kitur, o kariuomenėje. Būdama septyniolikos baigiau 12 klasių. Dėl amžiaus į krašto apsaugos savanorių gretas stoti dar negalėjau, todėl rimtai svarsčiau, ar studijuoti kurioje nors aukštojoje mokykloje. Įstojau mokytis ekoturizmo specialybės į nemokamą vietą Kauno Kolpingo kolegijoje, bet galiausiai apsisprendžiau jos atsisakyti. Antrajame stojimo etape įstojau į iš dalies finansuojamą vietą mokytis turizmo ir viešbučių verslo paslapčių Tarptautinėje teisės ir verslo aukštojoje mokykloje Vilniuje. Sumokėjusi pradinį mokestį ir grįžusi namo iki išnaktų kalbėjau su tėvais. Tąnakt jie man ir atvėrė akis - įkalbėjo rinktis ne šias studijas, o kariuomenę. Ir už tai esu jiems labai dėkinga. O ateityje neatmetu galimybės studijuoti Karo akademijoje, nes išsilavinimas reikalingas kiekvienam žmogui.

- Ginti Tėvynę nuo seno buvo vyrų prievolė. Kas atsitiko, kad ginklą į rankas vis dažniau tenka imti moterims?

- Man kariuomenė tapo atradimu. Kol ji neatsirado mano gyvenime, tarytum blaškiausi ieškodama savęs, nežinojau, ko noriu. Kai kurioms merginoms galbūt imponuoja tai, kad tarnaujant kariuomenėje lengviau susirasti antrąją pusę, nes ten daug vaikinų. Manęs tai nedomina, vaikiną jau turiu. Mane į kariuomenę traukia ten laukianti veikla, režimas, disciplina, tvarka. Tačiau gyvenime esu labiau tolerantiška nei griežta. Dalis merginų nuo vaikystės domisi technika, kitas į kariuomenę atveda troškimas atiduoti duoklę Tėvynei. Kaip ir vieną mano draugę, su kuria kartu dalyvavau tris savaites trukusiuose baziniuose kariniuose savanorių įgūdžių kursuose. Ji - futbolininkė, atstovavo net Lietuvos rinktinei, tad baigusi dvylika klasių privalėjo rinktis - futbolas ar kariuomenė. Draugė nė nedvejodama pasirinko studijas Karo akademijoje. Mano patriotiški jausmai Tėvynei prabudo įsiliejus į Šaulių sąjungos veiklą. Dalyvaudavau žygiuose, pratybose, tai man labai patiko. Nuo praėjusių metų lapkričio iki šiol buvau Krašto apsaugos savanorių pajėgų Prisikėlimo apygardos Šiaulių 6-osios rinktinės Radviliškio 608-osios pėstininkų kuopos jaunesnioji eilinė. Būtent savanorių gretose galutinai supratau, kad mano ateitis - kariuomenėje.

> Privalome stengtis, kad niekas iš mūsų neatimtų teisės būti savo gimtinės šeimininkais

- Kokių gyvenimo atradimų jums suteikė metai, praleisti savanorių gretose?

- Tie metai man suteikė visus pagrindus, kurių reikia tarnaujant kariuomenėje. Ten įgyta patirtis naudinga ir civiliame gyvenime. Ne paslaptis, kad yra ir merginų, ir vaikinų, kurie iki pažinties su savanorių veikla nemokėdavo atlikti net elementariausių namų ruošos darbų. Įsilieję į savanorių gretas jie išmoko pasigaminti maistą, palaikyti tvarką, galų gale - išsiskalbti drabužius. Tapusi savanore aš įgijau daugiau pasitikėjimo savimi, sustiprėjau psichologiškai. Tiek fiziniai, tiek emociniai krūviai ten - nemenki. Tačiau jei žmogus juos atlaiko, tampa tvirtesnis. Kariuomenėje tarnavusios moters, esu įsitikinusi, jau niekas lengvai nepravirkdys. Žinoma, ne visi sukurti kariuomenei. Įsiminė vaikinas, kuris jau po pirmos dienos, praleistos baziniuose kariniuose savanorių įgūdžių kursuose, instruktoriui paklausus, kas nori važiuoti namo, iškart pakėlė ranką. Ir išvažiavo. Nors pirmą dieną išvis jokių krūvių nebuvo. Mane jo poelgis labai nustebino. Nes kursuose dalyvavo ir mergina, kuri net susižeidusi koją nenorėjo išvykti namo.

- O kodėl dalis vyrų it velnias kryžiaus baidosi prievolės tarnauti Tėvynei?

- Turiu nemažai draugų vaikinų, kurie tikrai norėjo atlikti šią prievolę Tėvynei, bet negalėjo to padaryti dėl sveikatos būklės. Kiti gali atlikti pareigą Tėvynei, bet išsisukinėja. Pastarieji verti tik „lepšių“ ar bailių vardo - nieko daugiau. Jų aš nesuprantu, man net gėda dėl jų. Juk tie devyni mėnesiai, kuriuos tektų paaukoti tarnybai, tikrai nėra tragedija. Juo labiau kad didelė dalis išsisukinėjančiųjų nuo kariuomenės nei mokosi, nei šiaip kuo gyvenime užsiima. Jie, nusprendę geriau švaistyti laiką nieko neveikdami, nesuvokia, kad tarnyba kariuomenėje naudinga ir reikalinga kiekvienam. Esu girdėjusi kalbų, esą ta Lietuva man nieko nedavė, tai kodėl aš turiu čia metus dėl jos gaišti. Tokie pirmiausia turėtų susimąstyti, ką jie patys davė Lietuvai. Atitraukti dirbančius ar studijuojančius žmones nuo jiems įprastos veiklos gal ir problemiška, bet norintys tarnauti visada ras išeitį. Įstrigo instruktoriaus seržanto Rolando Balčiūno žodžiai, kuriuos išgirdau dalyvaudama baziniuose kariniuose savanorių įgūdžių kursuose. Jis sakė, kad Lietuva yra viena, o valdžia - kita, todėl politiką palikim valdžiai, o valstybę turime gerbti ir ginti.

- Ką galime padaryti kiekvienas, kad gyventi Lietuvoje taptų mieliau, kad prisloptų šalį sekinanti emigracijos upė?

- Man ir šiuo metu čia gyventi gera, išvažiuoti niekur nenoriu ir nesirengiu. O viskuo nepatenkintiems gal reikėtų bandyti keisti požiūrį. Taip, čia kalnų neužsidirbsi, bet gyventi tikrai įmanoma. Yra valstybių, kuriose žmonės kur kas blogiau gyvena, bet džiaugiasi labiau negu mes. Neseniai teko lankytis Turkijoje. Patiko ten, tačiau per trumpą laiką pajutau, kad jau pasiilgau Lietuvos ir noriu grįžti namo. Grįžti į Lietuvą norėjosi jau vien dėl to, kad ten jaučiausi tik viešnia. Aplink girdėjau tik rusų, turkų, įvairias kitas užsienio kalbas. Labai trūko tų žmonių, kurie bendrautų mano gimtąja kalba. Lietuvoje man patinka viskas: gamta, žmonės. Mėgstu keliauti, pamatyti kažką naujo, bet visada traukia grįžti į namus. Be to, emigracija dažniausiai išskiria su artimaisiais, o Lietuvoje jie visada ranka pasiekiami.

- Užsiminėte užsienyje pajutusi lietuvių kalbos ilgesį. Ar beišsaugosime savo gimtąją kalbą, jei Lietuvai globalėjant į mūsų abėcėlę jau braunasi ir svetimos raidės?

- Oficialiuose dokumentuose svetimų raidžių tikrai nereikėtų. Bet jei vienas teisėjas nusprendė, kad kažkas asmens pase gali rašyti ir nelietuviškus rašmenis, netikiu, kad tai kažkaip paveiktų visą lietuvių kalbą. Tikiu, kad tikri lietuviai tokių raidžių nenaudos. Svetimos raidės svarbios gal buvo tik kitataučiams, jie tegu jas ir naudoja. O mes, lietuviai, privalome didžiuotis išskirtine savo kalba, turinčia tiek daug gražių tarmių. Turime stengtis, kad jos išliktų ne tik vadovėliuose, bet skambėtų gyvai ir ateityje.

- Kiekvieno kario pareiga - ginti Tėvynės vientisumą ir Nepriklausomybę. Ar beturime šiandien ką ginti, kai esame tik viena iš daugelio sudedamųjų ES dalių?

- Jeigu mes patys nesiginsime - kodėl kažkas kitas mus turėtų ginti? Tikrai neturime jaustis neliečiami vien dėl to, kad priklausome NATO ar ES. Ir nors dabar esame ES dalis, vis tiek čia yra mūsų namai, už kuriuos atsakomybę privalome jausti patys.

- Ar vis dar esame savo žemių šeimininkai? Juk didelę jų dalį iš po skverno jau supirko užsieniečiai, o aukščiau už mūsų įstatymus jau yra ES doktrinos...

- Atsikovojome Lietuvą, ji mums ir priklauso. Nors esame ES sudėtyje, mūsų valstybės sienos - išlikusios. Visas pasaulis keičiasi, modernėja, nuošaly neturėtume likti ir mes. Tačiau privalome stengtis, kad niekas iš mūsų neatimtų teisės būti savo gimtinės šeimininkais. Jei mes dabar savo namuose nesijausime šeimininkais, norinčių čia pašeimininkauti tikrai atsiras.

Kodėl pilietis turi bijoti savo valstybės?

Jau veikia nauja elektroninių paslaugų sistema, skirta administruoti asmenims paskirtas baudas. Administracinius pažeidimus įvykdę ir už juos nubausti asmenys, prisijungę prie VMI elektroninių paslaugų srities „Mano VMI", mato nuo 2015 m. liepos 1 d. jiems paskirtas baudas bei gali elektroniniu būdu jas sumokėti. Sakoma, kad viskas daroma dėl žmonių, kad jiems būtų patogiau. Ar tikrai dėl žmonių? Kam bus panaudota „Mano VMI" sukaupta neigiama informacija apie smulkius žmogaus pažeidimus? Prie šios sistemos galės prisijungti net 87 valstybės institucijos ir įstaigos, turinčios teisę nubausti pilietį ir mielai ta teise besinaudojančios.

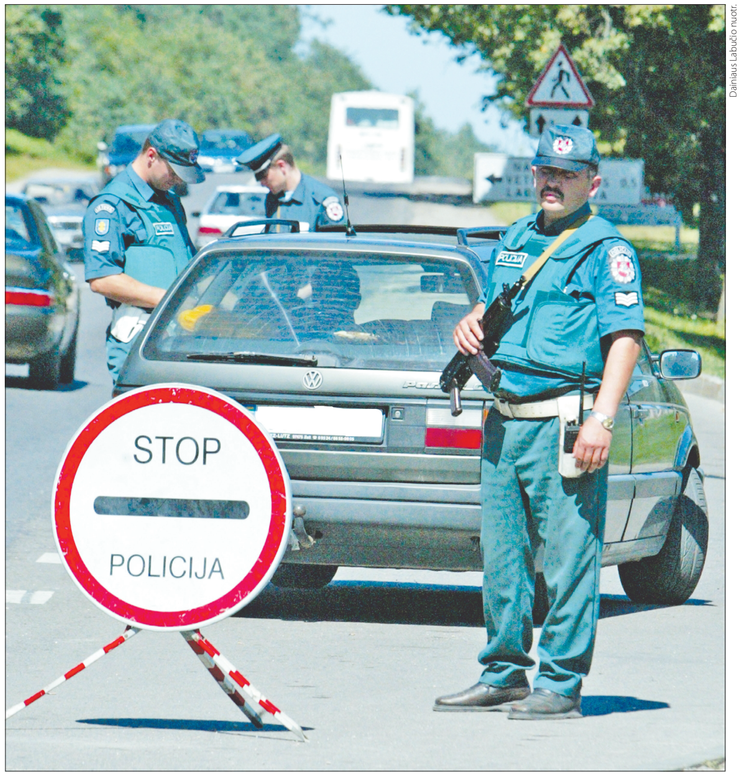

Dainius Labučio nuotr.

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, teisininkas Egidijus BIČKAUSKAS, Seimo narys, teisininkas Gintaras TAMOŠIŪNAS, Lietuvos žmogaus teisių koordinacinio centro atstovas Stasys KAUŠINIS ir filosofas Krescencijus STOŠKUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Ar ne per daug valstybėje institucijų, galinčių nubausti už pažeidimus?

E.BIČKAUKAS: Norėtumėte vienokios ar kitokios kategoriškos nuomonės? Nebus. Administraciniai teisės pažeidimai, apibendrintai galėčiau pasakyti, - tai nustatytos valdymo tvarkos pažeidimai. Valstybės gyvenimas yra toks įvairialypis ir sudėtingas, tad apibrėžti, kad tik kas nors vienas gali priimti sprendimą dėl konkrečios, pvz., metrologinės, veiklos, vargu ar įmanoma. Todėl sunku pasakyti, ar daugiau nei pusšimčio tarnybų skaičius yra racionalus.

Apie Administracinių teisės pažeidimų kodeksą galiu pasakyti, kad jis gana archajiškas. Rodos, priimtas 1984-aisiais, paskui taisytas, papildytas ir t.t. Straipsnis, kas turi teisę surašyti protokolus, nuo 1990 metų keistas ne mažiau kaip 120 kartų. Vien tik pakeitimų išvardyta keturi puslapiai.

Bet aš matau kitą problemą - daugiau filosofinę ir sociologinę. Ne tai, kaip teisiškai išvardyta ir sudėliota. Problema ta, kad tas mūsų vargšas pilietis iš tikrųjų, deja, labai užguitas, iš principo nebežino, kas darosi. Kažkas ateina, o ar jis turi teisę tave bausti? Kažkodėl prisimenu Ilfo ir Petrovo „12 kėdžių", kai Ostapas Benderis, kaip tarnybinį pažymėjimą parodęs veidrodėlį, sugebėjo atlikti pardavimo patikrinimą. Čia irgi panašiai. Mes neišsiugdę ir neturime piliečių, kurie jaustųsi orūs. T.y. ne pareigūnas yra aukščiau už tave, o tu, turėdamas savo konstitucines teises, esi aukščiau už tą pareigūną, o tas pareigūnas atėjo geriausiu atveju tau padėti - taip norėčiau, kad būtų, - ne tik bausti.

G.TAMOŠIŪNAS: Apibendrinant teisinę sistemą pirmiausia reikia pasakyti, kad yra daug visokių diskusijų, ar geriau baudas didinti, ar griežtinti, ar daugiau straipsnių prirašyti, ar daugiau pristeigti institucijų, kurios turėtų teisę surašyti protokolus. Bet pasaulinė praktika parodė - Lietuvoje ji irgi pasiteisina, - kad žmogų labiausiai veikia ne bausmės dydis, o jos neišvengiamumas.

Taip, administracinius teisės pažeidimų protokolus surašo daugybės sričių pareigūnai, tačiau baudas turėtų skirti teismai. Lietuva dabar eina link to ir didelę dalį baudų skiria teismai. Konkrečiai administracinis teismas.

Pažiūrėkime, kokių tarnybų pareigūnai realiai surašo protokolus. Policija - 85-90 proc. visų pažeidimų. Paskui - aplinkosaugos, mokesčių inspekcijos pareigūnai. Dauguma iš tų protokolus surašančių įstaigų darbuotojų yra profesionalai teisininkai, t.y. turintys patirties žmonės, kurie moka rašyti protokolus ir kurie žino, kaip reikia rinkti įrodymus. Tai irgi labai svarbu. Nes jeigu žmogus nesupranta teisinių dalykų ir nelabai nutuokia, kas yra administracinis teisės pažeidimas, kokių reikia įrodymų, tai, kaip jūs minėjote, gali būti nubaustas net vaikas ar močiutė.

Užsienyje tų institucijų skaičius šiek tiek mažinamas, tokia teisė suteikiama policijos pareigūnams. Savivaldybėse dabar yra viešosios tvarkos skyriai, kurie turi įvairių pareigūnų padalinius, jie iš dalies yra profesionalai, teisininkai. Taigi ta linkme einant galima dalį tų institucijų sumažinti.

Lietuvoje sukurtas bendras administracinių teisės pažeidimų registras. Policija leido ir kitiems pareigūnams, kurie turi teisę surašyti protokolus, naudotis šiuo registru, kuriame yra fiksuojami visi protokolai, duomenys apie pažeidėjus, jais gali dalytis ir policijos pareigūnai, ir savivaldybės pareigūnai, aplinkos apsaugos pareigūnai ir t.t. Kai sukurta viena duomenų bazė, kurioje fiksuojami visi pažeidimai, jau galima atlikti analizę, kiek, pvz., pažeidimų surašo Kelmės savivaldybės pareigūnai, kiek - Vilniaus, pagal kokius straipsnius, kokius konkrečius punktus ir t.t. Tai antras žingsnis sprendžiant išieškojimo klausimą, nes tie išieškojimai dažniausiai būdavo paliekami kiekvienai tarnybai atskirai.

Pagal kodeksą vieni pareigūnai, tarkim, Vilniaus savivaldybės, gali turėti vienokią baudų išieškojimo sistemą, Kauno - kitokią, Klaipėdos - dar kitokią. Taigi patiems žmonėms ją perprasti gana sudėtinga. Perdavus sistemą mokesčių inspekcijai, manau, bus pigiau ir efektyviau surinkti baudas.

G.JAKAVONIS: Vis dėlto manau, kad tik paranojiška valstybė gali išlaikyti šitiek kontroliuojančių tarnybų. Valstybė su piliečiais bendrauja jiems skirdama baudas. Man norėtųsi, kad ji rastų ir kitokių priemonių.

S.KAUŠINIS: Žinoma, sunku džiaugtis rodikliais, kai yra tiek daug institucijų, kurios turi teisę bausti piliečius. Tokių akcijų, kai gatvėse policininkai maloniai įteikia gėlių, nėra daug. Manyčiau, kad vis dėlto reikėtų atsigręžti į piliečių skatinimą - tų, kurie dešimtmečiais nepaženda eismo taisyklių, kurie nebrakonieriauja ir panašiai. Ir tokiu būdu daryti poveikį visuomenei, kad ji be reikalo nenusižengtų ir taip pagerintų bendrąją statistiką.

Gerai ar blogai bendra baudų informacinė sistema? Yra įvairiausių atvejų, kai atsiranda tarpinių dalykų. Tokiu būdu, mano nuomone, mes tolstame nuo Konstitucijos, kuri garantavo, kad privatus žmogaus gyvenimas yra neliečiamas. Kad telefono pokalbiai yra neliečiami. Mes girdime, kad dešimtys valstybės tarnautojų, kurie po darbo tampa privačiais asmenimis, turi galimybę pasidomėti mūsų asmeninio gyvenimo problemomis. Dalis žmonių nesusimoka baudų todėl, kad pastaruoju metu neturi įplaukų, nors maloniai susimokėtų. Žmogus jaučia ne tik spaudimą dėl pačios baudos, kuri sąlygiškai yra teisinga, bet ir tam tikrą moralinį spaudimą, kuris, mano nuomone, yra netoleruotinas. Reikia labai gerai apgalvoti tą dalį, kaip apsaugoti piliečio teises nuo to, kad informacija apie jo asmeninį gyvenimą nebūtų paskelbta ir ja be reikalo negalėtų naudotis nei valstybės pareigūnai, nei, pvz., bankų darbuotojai, kurie renka visapusišką informaciją apie savo klientų patikimumą. Yra daugybė institucijų ir organizacijų, kurios mielai pasinaudos tuo registru.

> Pareigūnas atstovauja valstybei, turi jėgą, o žmogus jo bijo. Žmogus nebesijaučia valstybės dalimi?
>
> Gediminas JAKAVONIS
> Žalgirietis

K.STOŠKUS: Vienas dalykas yra įstatymai, kitas dalykas yra teismai, trečias dalykas yra piliečio brandumas. Dažnai, kai nieko negalima išspręsti, teigiama, kad reikia auklėti. Reikia nuo auklėjimo viską pradėti. Iš tikrųjų mes esame tokioje pasaulio padėtyje, kai viską reikia kurti iš pradžių. Ko gero, toje pradžioje mes patekome į labai sunkius laikus, tokius kaip viduramžiai ar antika.

Dabar toks laikotarpis, kai prikuriama daugybė įstatymų. Kiekvienas imperatorius ateina su nauju pluoštu įstatymų ir niekas nežino, kaip tie įstatymai tarpusavy suderinti, galų gale kiekvienas nori įvesti vis griežtesnę tvarką, nes tvarka yra pašlijusi. Iš pradžių irgi, matyt, panašiai gal būna, bet pabaigoje... Aš nežinau, kaip tą padėtį įvertinti, bet valstybei šitiek diskutuoti, pvz., dėl to, ar galima sustabdyti žmogų, jeigu jis nesilaiko įstatymų viršydamas greitį...

Automobilistų seniai išdiskutuota, visos sąlygos aiškios, bet padaryti lyg ir nieko neįmanoma. Buvo tokia įdomi diskusija, sako, greitį sau leidžiu viršyti 5-iais km/val. O kodėl 5-iais? Aš galiu ir 10, jei nebaudžia už tai. Visi svarsto, kaip peržengti ribas, bet niekas nesvarsto, kaip laikytis normų. Didžiuodamiesi diskutuoja, kaip išsisukti nuo visokių apribojimų. Žinoma, žmonės gina savo teises. Bet jeigu įstatymas yra priimtas, matyt, jis turi kokią nors intenciją. Suvokimo, kad įstatymo reikia griežtai laikytis, Lietuvoje tikrai nėra.

Kai mes kalbame apie uždarumą, ar jį galima realizuoti, tai, man rodos, esame dabar tokioje visuomenėje, kuriai tas uždavinys jau iš principo neišsprendžiamas. Visa mūsų gyvenimo informacija pradedama registruoti jau nuo kūdikystės. Internete yra tiek informacijos, kad apie kiekvieną, jei kantrybės užtektų, būtų galima neblogą biografiją parašyti. O ilgainiui?.. Žmogaus gyvenimo informacijos, kurią anksčiau buvo galima išsaugoti, izoliuoti, šiandien labai nedaug. Vadinasi, žmogaus gyvenimo išviešinimas yra laiko diktatas.

Kol bus internetinė sistema, - kol kas aš neįsivaizduoju, kaip ji galėtų būti apribota ar uždrausta, - išviešinimo galimybė visada didės. Kitas dalykas - kiek leistinas tas išviešinimas? Kaip bus susitarta, kas galima ir kas negalima, - tai uždavinys, kurį turėtų spręsti interneto meistrai. Tai vėl kiaura vieta. Čia net ne mokslo bėda, čia turbūt atskira tema, kaip civilizacija šliaužia į tokią situaciją, kai nebekontroliuoja savo padarinių. Nes civilizacija pagal skaičius jau laimėjo, tą ar aną išsprendė, o kiek sunkumų sukėlė kiekvienas atradimas, niekas nevertina. Kadangi taip yra, atrodo, kad civilizacija visą laiką progresuoja, kiekvienas atradimas yra laimėjimas.

Bet dabar labai daug atvejų, kai atradimas yra daugiau pralaimėjimas. Kad ir tas genetinis įsiveržimas į žmogaus šaknis, tos surogatinės motinos. Žmogus praranda savo biologinį identitetą, neįmanoma pasakyti, kas tas žmogus yra, kur jo individualumas. Kai vienas duoda sėklą, antras ląsteles, trečias tampa surogatine mama, kitaip sakant, pasidalijama funkcijomis, kurios iš principo yra nepadalijamos, iškyla daug problemų ir jos jau nebekontroliuojamos. Taigi kuo daugiau naujų ir ryžtingesnių atradimų, tuo sunkiau suvaldomi padariniai.

> Romėnai sakė, kad jeigu žmonės nemėgsta savo valstybės, kaltininkų reikia ieškoti viršūnėje
>
> Krescencijus STOŠKUS
> Filosofas

G.JAKAVONIS: Ar egzistuoja pas mus privatumas? Pagal telefoninių pokalbių pasiklausymus esame antri Europoje. Kai atsirado kompiuteris, pasaulyje paslapčių visai neliko. Atsiskaitymas grynaisiais kontroliuojamas bankų. Apie mane gali žinoti viską. Greitį viršijai 5 km/val., pavardė - jau registre. Kaupiama ir visiems darosi prieinama bet kokia informacija.

E.BIČKAUSKAS: Pasakėte, viršijo ten 5 ar 10 kilometrų. Neduok Dieve, teks susidurti su baudžiamuoju įstatymu ar teisme. Tie atvejai bus paprasčiausiai įvardyti „kaip 3 ar 4 kartus baustas administracine tvarka". Ir atitinkamai formuojamas požiūris. Nežiūrės, kad baustas už tai, jog nepamatei ženklo, ne vietoje pastatei mašiną. Pažeidimas pažeidimui nelygu. Aišku, brakonieriavimas yra brakonieriavimas, bet kai greitį viršijai 3-5 kilometrais, - baustas administracine tvarka ir viso gero.

Dėl privatumo. Atsimenu, Teisingumo ministerijoje dalyvavau vienoje konferencijoje. Kaip tik apie privatumą buvo kalbama. Rodos, prelegentas iš Vokietijos skaitė didelį pranešimą, kaip ten kažkokiame jų mieste saugu gyventi, kad išėjęs jis žino, jog prospekte yra stebėjimo kameros ir nueis iki darbo saugus ir t.t. Dar taip didžiuodamasis.

Aš jam uždaviau klausimą, tačiau į jį jis taip ir neatsakė. Sakau, viskas gerai su tomis kameromis ir su tuo stebėjimu, viskas gerai suplanuota, bet ar jūs nesijaustumėte dar saugiau, jeigu ir jūsų namuose, net tualete ir vonioje, būtų po stebėjimo kamerą, kad galėtų policija stebėti... Štai tada jūsų saugumas būtų šimtaprocentinis. Gal, sakau, eikime tuo keliu. Jis sutriko.

Privatumo išsaugojimas didelė problema. Aš, kaip teisininkas, kaip advokatas, su tuo susidūriau byloje Ukmergėje. Mano byloje buvo užfiksuotas telefoninis pasiklausymas. Kokiu pagrindu tai buvo daroma? 6 mėnesius policijos pareigūnai toje pačioje Ukmergėje klausėsi 36 abonentų. Kalbama apie nelegalų naminės varymą.

Jūs sakote, kad pareigūnas po darbo valandų jau nebe pareigūnas, o iš esmės - privatus asmuo. Jūs teisus. O tuo atveju buvo dar geriau - pusę metų pasiklausė ir išvis išėjo iš policijos. Ir gyvena toje pačioje Ukmergėje, tarp tų pačių žmonių, kurių klausėsi. Tie telefoniniai pokalbiai po kurio laiko buvo sunaikinti, nes neturėjo jokios reikšmės bylai.

Atvirai pasakius, tai mane ne tik kaip teisininką, bet ir kaip signatarą pašiurpino.

Pateiksiu pavyzdį apie save, kai sumokėjau baudą. Gal prieš porą metų pastačiau mašiną prie Vyriausybės, išlipu. Nežinau, susinervinęs ar nesusinervinęs, išsitraukiu cigaretę ir einu link V.Kudirkos aikštės, kur nerūkymo zona. Dar nepriėjau ženklo, kad rūkyti negalima. Tik užsidegiau, o savivaldybės pareigūnas: „Stop, stop, ateikite čionai." Klausia, ar žinau, kad aikštėje negalima rūkyti. „Taip, - sakau, - ačiū, kad priminėte." Tai štai, jis mane nubaudė 10 litų bauda. Gal dėl to, kad signataras. Gal jam malonu. „Jeigu norite, galite apskųsti arba galite susimokėti", - tepasakė. Aš sumokėjau. Nei aš laiko turiu į tas komisijas vaikščioti. Nubaustas iš tikrųjų buvau absurdiškai.

Pasipiktinau netolerancija. Galų gale tai ne koks piktybiškas atvejis. Kita vertus, norėdamas kovoti būčiau lengvai laimėjęs net ir nebūdamas teisininkas, bet kas būtų laimėjęs. Bet būtų reikėję samdyti advokatą, mokėti pinigus, būčiau praradęs vieną ar dvi darbo dienas vaikščiodamas į tas komisijas. Būčiau laimėjęs, bet kas iš to. Kai sudedi viską... O paviešinimo prasme apie mane, kaip signatarą, spaudoje kokiuose 5 numeriuose būtų rašę, kad bylinėjasi su savivaldybe. „Na, imk tuos 10 litų, tuo ir baigiam."

Dabar grįžkime, nuo ko pradėjome. Nežinau, ar daug tų institucijų turi teisę surašyti protokolus ir priimti sprendimus. Kiek jų turėtų būti, nežinau. Bet aš ir pradėjau nuo to, jog kaip problemą matau tai, kad tie, kurie surašinėja tuos protokolus, tarsi pakilę virš visos piliečių masės. Eilinis pilietis, kuriam, atrodytų, Konstitucija turėtų garantuoti teises ir visa kita, jaučiasi kaip tik užspeistas. Kartais pagalvoju, gal tokiu būdu suteikdama tą prioritetą pareigūnams valstybė kompensuoja per mažą jų darbo užmokestį. T.y. suteikdama psichologinį pranašumą kitų piliečių atžvilgiu. Kalbu nebūtinai apie policijos pareigūnus ar prokurorus. Daug žinau pareigūnų, kuriems aktualus ne jų atlyginimas, o tai, kad jie gali TAI padaryti, o ne kas nors kitas.

> Administracinius teisės pažeidimų protokolus surašo daugybės sričių pareigūnai, tačiau baudas turėtų skirti teismai
>
> Gintaras TAMOŠIŪNAS
> Seimo narys, teisininkas

K.STOŠKUS: Romos imperijos laikais buvo toks Kaligula. Jam nuolat prikišamai kartodavo: „Ant tavęs pyksta žmonės." O šis: „Tegu pyksta, svarbu, kad bijo."

G.JAKAVONIS: Grįžkime prie registro. Kiekvienas jį gali pasižiūrėti. Tarkime, vyksta konkursas valstybės valdininko vietai užimti. O į nedidelį nusižengimą pusė komisijos narių jau reaguos. Galima sakyti, padėtas kryžius?

E.BIČKAUSKAS: Egzistuoja tokia sąvoka kaip teistumas. Paprastai tokiose pažymose turi būti rašoma, ar teistumas yra išnykęs, ar neišnykęs, o rašoma, kiek kartų esi teistas, baustas. Net ir dabar geri teisininkai negali tvirtai pasakyti, kada reikia rašyti, sakysime, galiojantį teistumą. Todėl surašomi visi.

G.TAMOŠIŪNAS: Administracinio kodekso naują redakciją planuojama šį rudenį pateikti Seimui. Ir patvirtinti visiškai naują naujos struktūros kodeksą. Manau, institucijų, kurios turi teisę surašyti protokolą, šiek tiek mažės, bet vis tiek liks daugiau nei 50.

Manau, turiu šnekėti apie problemą informacijos, kurią renka valstybė apie savo pilietį ir dažniausiai panaudoja prieš jį. Nė viena statistinė informacija, kuri renkama, nėra panaudojama piliečio naudai. Iš esmės visą informaciją, ir apie tavo mokesčius, ir apie tavo atlyginimą, tavo nuolaidų korteles prekybos centre, kiek tu nusipirkai prekių, apie bankinius pervedimus, apie tuos pačius pažeidimus, valstybė gali panaudoti prieš tave. T.y. ji daro viską, kad tau būtų blogiau: ar skirti baudą, kad tu mokesčių nemokėsi, ar iš tavęs pareikalauti, ar tau kažko neleisti, apriboti, truktdyti susirasti darbą ir t.t. Iš principo aš esu prieš.

Galbūt kontroliuojančių institucijų skaičių reikėtų mažinti. Nes jos po truputį augo, negirdėjome, kad kas nors ministeriją panaikintų ar sujungtų. Pvz., atkūrus Nepriklausomybę turėjome policiją, prokuratūrą, teismą. Kaip ir viskas aišku, priimtina nuo seno. Kas atsirado vėliau? Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, kaip atskira institucija, Specialiųjų tyrimų tarnyba, taip pat kaip atskira. Jei panagrinėtume toliau, tai tų tarnybų tarnybėlių, kurios turi teisę gauti operatyvinę informaciją, atsirado pasienio policijoje - vėl nauja tarnyba, turinti savo atskirą teisę gauti operatyvinę informaciją. Žmonių atsiranda be galo daug. O jeigu dar pažiūrėtume funkcijų dubliavimo prasme.

Galbūt esu kardinalus tuo klausimu, bet, mano nuomone, mūsų valstybės pareigūnai neturėtų nurodinėti žmogui, kaip dirbti užsienio rinkose. Pvz., mūsų valstybės mokesčių inspekcija negalėtų pasakyti, kaip žmogui reikia dirbti Afrikoje. Mes turime problemų dėl kyšininkavimo, o ten be to apskritai nieko nepadarysi. Bet ne, mūsų pareigūnai liepia Afrikoje dirbti taip, kaip mano Lietuvos mokesčių inspekcija. Ir nurodinėja, kad Rusijos rinka, pvz., yra bloga, nes jie „blogiečiai". Jūs, verslininkai, nedirbkite Rusijoje, jūs dirbkite Norvegijoje arba Švedijoje, dirbkite Vokietijoje. Valstybė turėtų rūpintis, kad tie pinigai, kurie uždirbami užsienyje, liktų Lietuvoje, o ne plauktų iš jos. Kol kas viskas daroma atvirkščiai.

Ir tie bankiniai apribojimai dėl gautų duomenų pateikimo. Einama link to, kad žmogus Londone uždirbtų pinigų tikrai neveš į Lietuvą, nes čia juos gali atimti, areštuoti automatiniu būdu.

Ir dar vienas dalykas. Jūs, kaip teisininkas, gal galėsite pritarti,

kad pareigūnas turi įrodinėti, jog tu esi kaltas. Sistema yra išsigimusi ta prasme, kad šiandien, pvz., mokesčių inspekcija yra visiškai kitoje pusėje, - tu turi įrodinėti, kad mokesčius sumokėjai, jeigu randi įmonės sąskaitą užšaldytą ir manai, kad tai yra bauda. Yra daug atvejų, kai klaidų padaro ir mokesčių inspekcija, gal ji neturėjo kokių nors papildomų duomenų, tačiau jų neprašė, nes nėra tokio reikalavimo. Verslininkams tai labai trukdo, ypač smulkiesiems.

Tokią įžvelgiu bendrą problematiką, taip pat santykio su pareigūnu, ir, aišku, kaip jūs minėjote, atlyginimo dydžio problemą. Bet yra

> Mes tolstame nuo Konstitucijos, kuri garantavo, kad privatus žmogaus gyvenimas yra neliečiamas
>
> Stasys KAUŠINIS
> Lietuvos žmogaus teisių koordinacinio centro atstovas

žmonių, kurių iš principo yra toks būdas. Bet manau, kad didžioji bėda yra kultūros reikalas. Mes po truputį, po truputį, policijos pareigūnai, kurie nebegali paimti pinigų vietoje, taip pat, tampame kultūringesni. Ir einame į priekį. Galbūt taip, kaip norėtųsi, nėra. Būtų atlyginimai du kartus didesni, į tas vietas eitų aukštesnio išsilavinimo žmonės, turintys didesnę patirtį. Natūraliai su jais ir tektų bendrauti.

G.JAKAVONIS: Labai vykęs pavyzdys iš „12 kėdžių". O.Benderis ateina ir pradeda matuoti nupieštas reklamines žuvis iškaboje. Pardavėjas net nesupranta, kas negerai, bet bijo. Nuo seno suvokiama, kad pareigūnas atstovauja valstybei, turi jėgą, o žmogus jo bijo. Žmogus nebesijaučia valstybės dalimi?

S.KAUŠINIS: Įžvelgiu itin neigiamų tendencijų. Kad ir mūsų nagrinėjama tema. Peržvelgiau įstatymus. Duomenų apsaugos įstatymas buvo priimtas 1993-iaisiais. Jame buvo įtvirtintas puikus principas, t.y. asmens duomenų paslapties išsaugojimas. O 2003-iaisiais, žiūrėjau, jau nebeliko to principo. Nebeliko apsaugos priemonių piliečio atžvilgiu.

Galbūt turiu teisę ginčyti, kad aš nenoriu, jog mano duomenys būtų viešinami. Iš esmės mes suteikėme valstybei galimybę sutikdami su tokiu įstatymu, jo nauja redakcija, kad ji su mumis darytų ką nori. Antra problema - gerai, pažeidimu padaryta žala sąlygiškai įvertinta 100 eurų, bet padaryta žala išviešino, kad buvo įvykis, kad žmogus padarė pažeidimą. Kartais tuo padaroma nepalyginamai didesnė žala to asmens artimiesiems: štai toks ir toks pažeidėjas, eina tokias pareigas ir t.t. Čia irgi labai svarbus momentas.

> Matau tai, kad tie, kurie surašinėja tuos protokolus, tarsi pakilę virš visos piliečių masės
>
> Egidijus BIČKAUSKAS
> Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, teisininkas

Jeigu mes baudžiame laisvės atėmimo bausme, tai kalėjime negali būti dar ir kankinama, nes tai papildomi dalykai. Bausmė yra viena. Šiuo atveju irgi yra tik bauda, tai gal pakeiskime - baudos nereikia, nes yra išviešinimas. Išviešinimas tam tikrų institucijų lygmeniu. Bankininkai, būkite atsargūs su šiuo žmogumi. Jis daro taip ir taip, kartą ar tris per metus, per Jonines visada pažeidžia greitį. Suprantu, bet mes esame baudžiami ir bauda, ir išviešinimu. Čia yra du dalykai. Iš esmės tai yra Seimo prerogatyva.

K.STOŠKUS: Iš tikrųjų mes daugelį tų funkcijų, kurias atlieka valstybės pareigūnai, turbūt vadiname tarnybomis. Bet niekas save tarnautoju nelaiko - valstybė tarnauja savo piliečiams. Jie užima valdžią ir mano, kad dabar jūs, bičiuliai, pašokinėsit. Vakar girdėjau, kad Ukrainoje viena milicija ir viena policija paraleliai dirba. Įdomus reiškinys - tame pačiame krašte tvarką palaiko tie, kurie iš tarybinių laikų atėjo deklaruodami tą vadinamąją jėgą „mes parodysim jums, iš kur kojos dygsta". Keltas klausimas - tai kuo jos skiriasi? Kalbina policininką, jis ir sako: „Mes norime žmonėms padėti, mūsų pareiga padėti, o ne bausti." Lietuvoje tos perskyros, matyt, dar nėra suvokta. Aš nešneku apie policiją, šneku apie tarnybą. Tarnyba vis dėlto turi padėti savo piliečiams, turi tarnauti žmogui, rūpintis jo likimu. Dabar vien iš emigracijos procesų matyt, kad tai visai nesvarbu, tegu važiuoja, jeigu nori. Tie emigracijos srautai, savižudybės ir visokios kitos bėdos...

Tie patys protingi romėnai sakė, kad jeigu žmonės nemėgsta savo valstybės, jos nekenčia, kaltininkų reikia ieškoti viršūnėje. Kuo aukštesnis žmogus valstybėje, tuo didesnė jo atsakomybė, nes jis turi didesnę galią. Visa sistema turi būti šiek tiek transformuota, kad pareigūnas suprastų savo funkciją, jog jis tarnauja valstybei ir tuo užsiima ne dėl to, kad savo partiją įtvirtintų, ir ne dėl to, kad paskui konkuruotų su kita partija ir galvotų, kaip ją pasmaugti kituose rinkimuose, o dėl to, kad padarytų, jog per jo valdymo laikotarpį žmonės pasijustų geriau. Žmonės.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt

Vilniui vaduoti sąjungos Panevėžio apygarda

M.Dirsės kolekcijos nuotr.

▸ Su mokytojais ir moksleiviais ilgametis Vilniui vaduoti sąjungos Panevėžio apygardos pirmininkas Aleksandras Plungė (centre)

Vilniaus netektis buvo skaudus smūgis Lietuvai. Valstybė neteko savo sostinės. Buvo dedama nemažai pastangų, kad šis klausimas būtų keliamas tarptautiniu mastu. Lietuvoje buvo sudarytas Vilniui vaduoti sąjungos centro vykdomasis komitetas.

Vilniui vaduoti sąjungos skyriai kūrėsi visoje Lietuvoje. Tai buvo vienintelė visuomeninė organizacija Lietuvoje, kėlusi Vilniaus grąžinimo klausimą. Sąjunga organizavo nuolatinę moralinę ir materialinę paramą Vilniaus kraštui. Ji organizavo politines protesto akcijas, smerkė Lenkijos valdžios represijas prieš Vilniaus krašto gyventojus. Organizacijos steigiamasis susirinkimas įvyko 1925 m. gegužės 26 d. Iniciatorius buvo profesorius Mykolas Biržiška. Steigiamajame susirinkime dalyvavo apie 50 asmenų. Tarp jų buvo žymūs Lietuvos veikėjai: arkivyskupas Mečislovas Reinys, dailininkas Antanas Žmuidzinavičius. Vėliau organizacijos skyriai kūrėsi ir užsienyje. Sąjungai vadovavo centro komitetas, renkamas slaptu balsavimu kasmetėje konferencijoje. Prie centro komiteto veikė įvairios sekcijos: moterų, švietimo, kultūros, žydų, socialinė globos ir kitos. Pirmaisiais veiklos metais buvo pasiūlyta spalio 9-ąją laikyti Vilniaus diena. Draugija leido leidinį „Mūsų Vilnius“.

1932 m. birželio 7 d. komiteto buvo patvirtinta Vilniui vaduoti sąjungos (VVS) Panevėžio apygarda. Jos pirmininku tapo Aleksandras Plungė, vicepirmininku - pradinės mokyklos vedėjas Juozas Švagždys, sekretoriumi - pradinių klasių mokytojas Justinas Micevičius, iždininku - Rotenšteinas ir nariu mokytojas Stasys Janauskas. Birželio 7-oji ir laikoma Panevėžio apygardos įsteigimo data. Panevėžio skyriaus nariai kasmet spalio 9 d. prie šaulių teatro iškeldavo vėliavą paminėdami Vilniaus netekties datą. Tą dieną vieną minutę buvo sustabdomas eismas ir darbas. Tai buvo gedulo ir protesto diena. Visą dieną vykdavo renginiai. Būdavo pamaldos Katedroje. Vakare įvairių organizacijų minia žygiuodavo į Katedros kapines ir pagerbdavo žuvusius karius. 1933 m. lapkričio mėnesio duomenimis, jau buvo nemažai skyrių: Krekenavos skyrius, Panevėžio geležinkelininkų skyrius, Rozalimo skyrius, Traupio skyrius, Naujamiesčio skyrius, Panevėžio kalėjimo tarnautojų skyrius, Pajstriečių skyrius, Ramygalos skyrius, Pelyšių ir Žibartonių skyriai. 1934 m. lapkričio 1 d. Panevėžyje vyko VVS apygardos atstovų suvažiavimas. Kaip labiausiai aktyvus paminėtas Panevėžio pašto skyrius. Ypač aktyviai dalyvavo pašto viršininkas J.Bielinis ir Steponas Zalėpūga. Labai aktyviai organizacijos veikloje dalyvavo mokytojas Petras Butėnas, vaistininkas Juozas Žemaitis. Labai gerai įvertinta ir Panevėžio moterų veikla. 1935 m. gruodžio 9 d. perrenkant skyriaus valdžią

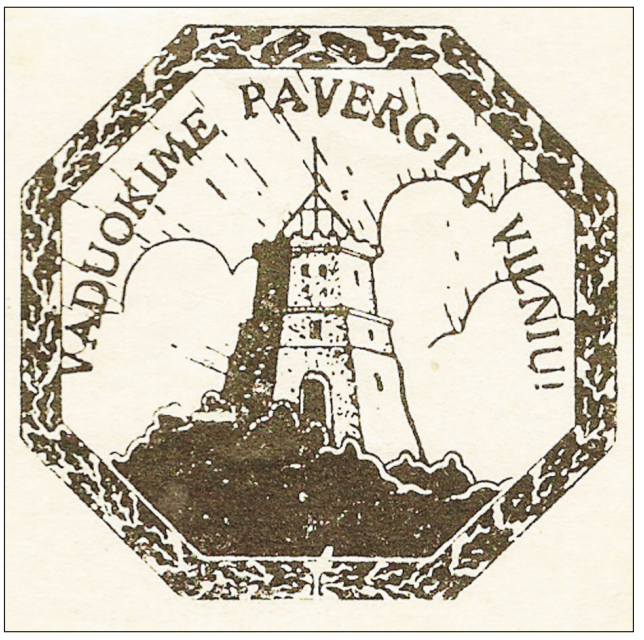

▸ Vilniui vaduoti sąjungos ženklas

pirmininku liko A.Plungė, jo pavaduotoju Antanas Simutis, iždininku S.Zalėpūga, reikalų vedėju J.Micevičius, sekretoriumi J.Žemaitis. Be to, į komitetą kooptuotas nariu Andrius Makūnas. 1936 m. gruodžio 7 d. naujuose rinkimuose pirmininku liko A.Plungė, vicepirmininku Antanas Simutis, sekretoriumi J.Žemaitis, iždininku S.Zalepūga. Sąjungos nariams buvo išduodami Vilniaus pasai, juose buvo žymima, kiek sąjungos narys paaukojo lėšų.

1937 m. vasario 3 d. įkurtas Vilniui vaduoti sąjungos žydų skyrius. 1938 m. A.Plungė išvyko iš Panevėžio. Dabar Panevėžio apygardos pirmininku išrinktas Juozas Sideravičius, vicepirmininku S.Zalepūga, sekretoriumi J.Micevičius, iždininku P.Butėnas, o nariu A.Simutis. 1938 metais Vilniui vaduoti skyriai jau veikė daugelyje įmonių, valstybinių įstaigų, daugelyje valsčių. Veikla buvo labai išplėtota. Panevėžyje buvo 36 skyriai ir apie 500 narių. 1938 m. įvyko nemažų vadovybės pasikeitimų. Liepos 23 d. pirmininke tapo Magdalena Vaišnoraitė, vicepirmininku Juozas Butkus, sekretoriumi S.Vaičiulis, iždininku Jonas Kuzinas, nariu Pranas Aižinas.

1938 m. lapkričio 25 d. duotas vidaus reikalų ministro įsakymas apie skyriaus likvidavimą visoje Lietuvoje. Po Lenkijos ultimatumų 1938 m. ir sureguliavus santykius su Lenkija skyrių veikla darėsi problemiška. Gruodžio 2 d. pasiekė raštas apie Panevėžio apygardos skyriaus likvidavimą.

▸ Stasys Janauskas - aktyvus jaunalietuvis ir Vilniui vaduoti sąjungos Panevėžio skyriaus narys

Surinktos ir dar nepanaudotos lėšos 1939 m. gegužės 4 d. įsakymu perduodamos šaulių rinktinei.

Vilniui vaduoti sąjungos Panevėžio apygardos nariai nemažai nuveikė keldami Vilniaus klausimą įvairiomis formomis. Buvo rengiami vaidinimai, organizuojamos loterijos, skaitomos paskaitos. Stengiamasi buvo paremti tautiečius, kurie gyveno okupuotoje sostinėje. Sąjungą uždarius, 1939 m. sudarytas vyriausiasis komitetas Vilniaus kraštui remti.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

RĖMĖJAI: Vilniaus miesto savivaldybė · RESPUBLIKA MŪSŲ · ZONTA INTERNATIONAL · LIETUVOS POLICIJA
DRAUGAI: Šiaulių miesto savivaldybė · Panevėžio miesto savivaldybė · Plungės miesto savivaldybė